

VIJFTIG JAAR
GEREFORMEERD
KERKELIJK LEVEN
IN
KLAZIENAVEEN
1891 - 1941

Op dezen avond, brs. en zs., zijn wij samengekomen om den Heere te danken voor hetgeen Hij ons in de 50 jaren, die als gemeente achter ons liggen, heeft geschonken. Zeker, wij mogen de namen van verschillende broeders noemen, maar zij waren slechts instrumenten in Gods hand om de gemeente tot openbaring te brengen. Het „Soli Deo Gloria“, het „Gode allen de eere“, klonk dan ook alle door onze herdenking.

Een historisch overzicht te geven van het ontstaan onzer gemeente, is uitermate moeilijk, daar de notulen van den eersten tijd onzer gemeente ontbreken. Wij zijn geheel en al gebonden aan de overlevering, welke door verschillende personen gegeven wordt. Die mededeelingen moeten met elkaar vergeleken worden en na vergelijking kunnen de feiten worden vastgesteld. Welnu, hoort dan br. en zs. Wat na onderzoek is komen vast te staan en wat bevestigd wordt door het classicaal archief van de Ger. Kerk van Nieuw-Amsterdam.

De Gereformeerde Kerk van Klazienaveen is een dochter van de Geref. Kerken van Emmen en van Nieuw-Amsterdam. Wanneer Emmen jubileert, van we naar moeder toe, maar hetzelfde kan gezegd worden van Nieuw-Amsterdam. Ge zult vragen, hoe dat kan? Welnu, weet dan dat het gedeelte onzer gemeente, woonachtig te Oranjedorp en Barger-Oosterveen, in 1890 kerkelijk bij Nieuw-Amsterdam behoorde, het gedeelte van Nieuw-Dordrecht en Mr. Ovingstr. was ingedeeld bij Emmen. Elke Zondag gingen de kerkangers getrouw op naar Gods Huis. Reeds vroeg was men op pad, en de wegen, die toenter tijd allertreurigst waren in vergelijking met het beden, ze hielden de broeders en zusters niet terug; ze moesten het Woord Gods hooren. De behoefte was er. Onder die kerkangers naar Nieuw-Amsterdam behoorden o. a.: Gerrit Klement, Cornelis Homan, Jacob Heldring, Pieter van der Meer (schoonvader van J. de Jong), onder die naar Emmen: B. van Marle, J. Stevens, B. Kwint, P. Kloosterman en anderen. Na den morgendienst bleven de respectievelijke kerkangers te Nieuw-Amsterdam en te Emmen. In de consistorie werd onder leiding van een ouderling de boterham, die men meegenomen had, veroberd, terwijl men verder bijeen bleef met Psalmgezang en geestelijke gesprekken, totdat de middagdienst een aanvang nam. Was de middagdienst afgelopen, dan trok men gezamenlijk huiswaarts. Op die terugtochten is veel geestelijk genot gemaakt. De predicates werden besproken, niet critisch, maar opbouwend, de dienst des Heeren werd elkander aangeprezen. Zoo ging het jaar in, jaar uit. Toch kon het op den duur niet zoo blijven. Ook van dit gedeelte van 's Heeren wijngaard gold het woorde, „zoals wij het vele malen vinden in de Handelingen der apostelen; en het Woord Gods wies. De groep geloovigen groeide aan, werd grooter, maar met dat grooter worden, kwamen de bezwaren ook meer naar voren. Vooral in den winter werd het gevoeld. Morgens voor zonsopgang moest men weg en 's avonds met het donker kwam men pas terug. Voor ouden van dagen en voor gezinnen waar men jonge kinderen had, haast niet te doen. Ook bijna onverantwoordelijk. Vandaar dat pogingen in het werk gesteld werden zelfstandig te vergaderen. Dat blijkt uit de notulen v. d. Kerkeraad van Nieuw-Amsterdam 7 Oct. 1889 en uit de notulen der classis Coevorden d. d. 10 Oct. 1889. Op deze vergadering pleit Ds. Goris van Emmen het tot stand komen van een gebouw voor Evangelisatie. Stichting van een gemeente achtte hij niet raadzaam, aangezien de elementen tot samenstelling van een ker-

keraad ontbraken. Een commissie, bestaande uit de br. Ds. Goris, Ds. Huls, de ouderlingen Ensink en Bustra werd benoemd en kreeg vrij mandaat.

Intusschen begon men in die dagen in de week bijeen te komen. Niet geregeld, maar af en toe. Een zekere heer Bijlsma, bijbelcolporteur te Schoonoord, trad voor de br. en zs. op. Al spoedig werd hierin verandering gebracht, doordat men Zondagsmiddags in de schuur van B. Kwint te Nieuw-Dordrecht bijeen kwam om een preek te lezen. De lezer op die vergaderingen was een zekere B. van Marle, die van beroep posthede was geweest. Voorheen moest hij elken dag van Beilen (want vandaar was hij afkomstig) naar Hoogeveen loopen om de post te halen en te brengen. Op een van die tochten is deze br. door Gods genade in de volle ruimte van het geloof gesteld en werd hij een der steunpilaren en een der voorbidders van de gemeente des Heeren. Deze br. van Marle heeft geregeld in den eersten tijd de br. en zs. in de schuur van den ouden Kwint geholpen. Natuurlijk werd niet een preek van „Menigerlei genade“ gelezen, maar men nam preeken, die niet minder goed gereformeerd waren. Deze handelwijze van de br. en zs. in deze omgeving kon echter niet de goedkeuring verkrijgen van de kerkeraden van Nieuw-Amsterdam en van Emmen. Er waren bezwaren bij die kerkeraden, en wel bezwaren van kerkelijken aard. Eerlijkheidshalve moeten we die bezwaren billijken, immers een groep geloovigen mag toch zoo maar niet eigenwillig handelen. Afgedacht nog van het financieel bezwaar, doordat een gedeelte der gemeente wegbleef en dus de collecten verminderden (de brs. te Nieuw-Dordrecht hielden de opbrengsten der collecten van de middagdiensten voor zich zelf, ter bestrijding van de onkosten) kwam dit groote bezwaar naar voren, dat men vergaderde zonder kerkelijk toezicht, zonder ouderlingen. De samenkomsten kregen het karakter van een conventikel, en niet van een godsdiensstoeffening. Het werd een „onder onsje“ en dat had op den duur gevaarlijk kunnen worden. Het is dan ook best te begrijpen, dat de classis er zich mee ging bemoeien. Op de classicale vergadering van 27 Nov. 1890 werd besloten dat de predikanten der classis Zondags bij toerbeurt een preekbeurt zouden vervullen, bijgestaan door een ouderling uit een der beide kerken Nieuw-Amsterdam of Emmen. Die samenkomsten werden niet meer gehouden bij br. Kwint, maar bij Pieter van der Meer, wonende op de Dordschedijk. Het meest heeft Ds. Huls in die woning het Woord Gods bediend onder veel zegen. Ds. Huls was een eenvoudige, godzalige man. Veel heeft hij in deze omgeving gearbeid. Het zegt wat om van uit Nieuw-Amsterdam geregeld per voet te Oranjedorp en te Klazienaveen gezinnen te bearbeiten; kranken te bezoeken, begrafenissen te leiden. Maar hij deed het. Nooit deed men tevergeefs een beroep op hem. De ijver voor het huis des Heeren heeft hem verteerd. En de vruchten, ze konden niet uitblijven. Gods Woord zegt het zoo gebiedend: „Werp uw brood uit op het water, want gij zult het vinden na vele dagen.“ En wanneer dat gedaan wordt in Zijn mogendheid, blijken de uitkomsten verrassend te zijn. Zoo ook hier. De toestand werd op den duur onhoudbaar. De toeloop op de vergaderingen werd steeds grooter, zodat op de classis de institueering van de kerk te Klazienaveen wel ter sprake gebracht moest worden.

Alzoo is dan ook geschied. Op de classicale vergadering van 22 April 1891 te Nieuw-Amsterdam was een instructie van de kerk van Nieuw-Amsterdam van de volgende inhoud: „Inzake Nieuw-Dordrecht spreekt

de Kerkeraad de gedachte uit, dat het noodig is, dat er een zelfstandige gemeente wordt gesticht en geeft dit in ernstige overweging aan de classicale vergadering. Hierbij wordt overgelegd een lijst van gemeentelieden van Nieuw-Dordt door 21 gezinshoofden ortekend die stichting wenschen, tegen 3 handteekeningen die de bestaande toestand wenschelijk achten.“ Met bijna algemeene stemmen werd het voorstel van Nw-Amsterdam aanvaard. Tevens werd op deze classis bepaald wanneer de institueering zou plaats hebben, n. l. op Hemelvaartsdag, dat is 7 Mei 1891.

Institueering der kerk. Maar waar stond die kerk? In het begin hebben we meedeeld, dat op de classicale vergadering van 10 Oct. 1889 een commissie werd benoemd, bestaande uit de brs. Ds. Goris, Ds. Huls, de ouderlingen Ensink en Bustra. Deze commissie schijnt spoedig aangevuld te zijn geweest met een pl. bouwcommissie, die bestond uit de brs. C. Homan, f. Heldring en J. Stevens. Deze br. hebben

met elkander meermalen beraadslaagd waar de kerk moest geplaatst worden. Br. K. Ensink, (een man, aan wien onze kerk zeer veel te danken heeft, daar hij de gemeente in het begin vele malen financieel gesteund heeft), ik zeg br. Ensink wilde de kerk bouwen bij café Luffing op de weg naar Nieuw-Dordrecht, vandaar dat onze kerk de naam kreeg van Nw-Dordrecht. De brs. Homan, Heldring, Stevens hadden dienaangaande geen meening.

Toch kwam hoe langer hoe meer de gedachte naar voren, dat we niet naar de kant van Nw-Dordrecht op moesten. Inzonderheid heeft tot dat inzicht bijgedragen br. P. Kloosterman. Deze br. stond buiten de commissie, maar betoonde zich zeer ijverig in de kerkelijke aangelegenheden. Hij kon geen zitting nemen in de commissie omdat hij werkzaam was bij de firma Scholten. Hij wilde de kerk hebben op het terrein naast Wed. Boelens, tusschen de bruggen. Een schitterend aanbod was nl. gedaan door de fa. Scholten. We konden van de fa. Scholten genoemd terrein gratis krijgen voor het bouwen van een kerk of de som van f 600.— We hadden maar te kiezen. Eerlijds zou op die grond een turfstrootselfabriek gebouwd worden, maar die plannen waren afgestooten op de actie van de Nieuw Echtsen veencompagnie, die de vrees koesterde van verontreiniging van de van Echtsenvaart. Later is de turfstrootselfabriek gebouwd op de plek waar ze nu staat. De heer Scholten dacht nl. de ontwikkeling van de veenkolonie meer naar de kant van Klazienaveen-Noord, niet naar de kant van Zwartemeer. Vandaar dat te Klazienaveen-Noord de Herv. Evangelisatie is uitgebouwd, en de dokterswoning en marechausseekazerne geplaatst zijn op het wat med vroeger noemde Scholtenskanaal.

Nauwelijks was het aanbod door de fa. Scholten gedaan, of de van Echtsen veencompagnie kwam ook met een aanbod v. grond, nl. het terrein waarop nu de kerk staat. Ook dat terrein werd gratis aangeboden. Na zij beraad hebben de brs. het laatste aanbod aanvaard. Oppervlakkig gezien, zult ge zeggen, hebben de brs. dwazelijk gehandeld. Zeker, door het terrein te aanvaarden, waarop de kerk staat, hebben de brs. de gelegenheid gekregen de f 600.— in handen te krijgen. Maar een geschikt punt (tusschen de bruggen) voor het bouwen van een kerk hebben ze laten varen. Enigermate toegestemd. Toch heeft het in bezit krijgen van de f 600.— niet de doorslag gegeven. Andere overwegingen hebben inzonderheid de brs. doen besluiten dit terrein te nemen. Hier was nl. meer dan voldoende slempzand aanwezig voor het bouwen der kerk, terwijl dat slempzand zoo goed als niet aan-

wegig was op het toegezegde terrein van de fa. Scholten. En daar de brs. over zeer weinig geldmiddelen beschikten, zeer voorzichtig waren, en niet verder sprongen dan hun polsrok lang was, hebben ze terwille van de kosten, het laatste aanbod aanvaard. Dat de som van f 600.— hun de keuze nog gemakkelijker deed maken; willen we volkomen beamen.

De kerk is gebouwd door Oldert Tepping te Noord-Barge, onder architectuur van Albert Wassink, een vriend van K. Ensink, eveneens te Noord-Barge. De bouw heeft gekost f 2200.— en werd verzekerd bij de Groninger Brandwaarborgmaatschappij voor f 2500.— Het uitgraven van het veen van de kerk is geschied in liefdebeurten. Beurteilungen hebben de leden der gemeente gratis werk verricht bij het uitgraven van veen en slempen van sand.

De eerste steen is gelegd door de classicale commissie. Ds. Goris heeft bij die eerste steenlegging het woord gevoerd naar aanleiding van hetgeen we vinden in 1 Samuel 7 : 12b en hij noemde diens naam Eben Haëzer, en hij zeide: tot hertoe heeft ons de Heere geholpen, terwijl ouderling K. Ensink van Emmen het dankgebed heeft gedaan.

Daar straks is gezegd, dat de institueering der kerk en de in gebruikneming van het kerkgebouw zou plaats vinden 7 Mei 1891. Op dezelfde classisvergadering, waarop dit vastgesteld werd, waren tevens tweetalen voor ouderlingen en diakenen gesteld. Voor ouderlingen de dubbeltallen K. ten Kate en A. Ellen, B. A. van Marle en J. Guichelaar. Voor diakenen de dubbeltallen C. Homan en K. Steg, J. Stevens en J. Kroezen.

Uit het verslag van de Bazuin blijkt, dat Ds. Huls gesproken heeft naar aanleiding van Coll. 1 : 18, dat Christus het Hoofd der gemeente is en dat Hij eigenlijk de gemeente sticht, terwijl wij slechts uitspreken wat Christus doet. Ds. J. van Henten sprak over 1 Tim. 3, en Ds. Goris bevestigde de gekozen kerkeraadsliden, de ouderlingen van Marle en ten Kate, de diakenen Stevens en Homan in het ambt sprekende over Hand. 20 : 32.

Op een treffende zaak willen we nog even wijzen. Toen het terrein uitgegraven en geslempd was, moesten de muren uitgezet worden om aan te geven waar de muren der kerk zouden verrijzen. Dit is geschied door de brs. Heldring en Homan. Toen de brs. bezig waren, zei Homan: „zie zoo zwager, hier doen we een gewichtig werk“. Deze brs. hebben niet gevoeld in die oogenblikken de diepe beteekenis van die woorden. Ze zijn in Christus ontslapen, die brs., maar als zij eens konden zien de rijke zegen, die ons van 1891 geschonken is, dan zouden ze zeggen: we zouden nooit hebben kunnen vermoeden dat het eenvoudige werk, door ons verricht, gevolgd zou worden door zoo'n groot-zegen.

In 1908 moest de kerk vergrout worden, in 1921 werd de kerk van Zwartemeer geïnstitueerd, in 1932 werd de kerk verbouwd. In 1891 werd het bezit der gemeente verzekerd tegen een bedrag van f 2500.—, nu is het bedrag ruim f 40,000. Ook wij mogen nu zeggen evenals Ds. Goris, maar in nog rijker zin: „Eben Haëzer, tot hertoe heeft de Heere ons geholpen“. In die wetenschap gaan we dan ook voorwaarts. De vijanden mogen woeden, de antichristelijke machten mogen zich meer en meer openbaren, dit weten we; de poorten der hel zullen de gemeente niet overweldigen.

Na 1891 heeft de gemeente van Nieuw-Dordrecht, die in 1939 de naam van Klazienaveen kreeg, vele beroepen uitgebracht op Dienaren des Woords. Aan de gemeente zijn verbonden geweest de volgende dienaren des Woords: Ds. J. v. d. Vlies van 1894—1897, Ds. L. Bos van 1898—1900, Ds. G. J. D. Aalders van 1900—1903, Ds. Z. Hoek van 1904—1907, Ds. K. Bakker van 1907—1911, Ds. S. de Vries van 1912—1916, Ds. M. Post van 1917—1921 en van 1923 tot heden Ds. J. A. Verhoog. Blijft de getrouwe, soms ook zoo zware arbeid van al de dienaren in dankbare herinnering bij de Gemeente. Onze God heeft zich genadig van deze zwakke instrumenten willen bedienen om Zijn kracht te volbrengen. Gedenkt u voorgangers, die u het Woord Gods gesproken hebben, en volg hun geloof na, aanschouwende de uitkomst hunner wandeling. Hebr. 13: 7.

Twee dienaren mogen reeds het voorrecht genieten, dat zij de strijdende kerk verlaten hebben om in de triomferende kerk te worden opgenomen. Ds. J. v. d. Vlies mocht in 1932 en Ds. Aalders in 1926 in den Heer rusten en tot heerlijkheid worden bevorderd.

Overigens zou er nog veel te verhalen zijn over al hetgeen zich in de 50 jaar in ons kerkelijk leven heeft voorgedaan, maar de tijd ontbreekt daartoe: Er is licht en donker geweest in ons kerkelijk leven. De broederlijke liefde is niet steeds even naarstig betracht. Er was niet steeds de bereidheid zich gevangen te geven onder het zachte juk van Gods Woord. Gedurig moest allerlei afdwaling en ontrouw worden bestreden. Soms zelfs moest de cenuur worden toegepast. Ja, er zijn heel wat dingen geweest, en ze zijn er nog, waarover, we ons te bedroeven hebben, en waarover we te samen onze schuld voor den Heere te belijden hebben. Toch mogen we vanavond ook dit belijden: het zijn de goedertierenheden des Heeren dat we niet vernield zijn, dat Zijn barmhartigheden geen einde hebbe. Hij heeft ook nog Zijn trouw in ons midden willen bevestigen. Hij heeft nog Zijn genade, Zijn ondoorgrondelijke zondaarsliefde in ons midden willen verheerlijken.

En daarom begeeren wij ook, aan het einde van ons historisch overzicht, in alle ootmoedigheid en dankbaarheid, ziende op de rijkdom van de vele onverdiende zegeningen, tot roem en prijs van Zijn groote heerlijke Zoon uit te spreken: niet ons, o Heer, niet ons, maar Uw Zoon geef eer, om Uwer goedertierenheid en om Uwer waarheid wil.

V.

Brief van Ds. Hoek.

Een enkel woord wil ik u schrijven dat ik graag op den avond van herdenking zag voorgelezen.

In Mei 1904 kwam ik te Klazienaveen. Destijds telde de gemeente een goede 1000 belijdende en doopleden. Ze was zeer uitgestrekt, daar Zwartemeer nog niet tot openbaring was gekomen. In overleg met den kerkeraad op verzoek van broeder Niezing te Zwartemeer woonachtig, ben ik aldaar met catechetisch onderwijs begonnen en met het evangeliseeren in een keer, een eigen gemaakte kathedraal diende als preekstoel en achter gaf een vaak rookend turfvuur eenige warmte. Het was alles zeer primitief. En toch heeft het vrucht afgeworpen. De kerk van Zwartemeer is er uit ontstaan. De woningtoestanden waren ook zeer primitief. Voorzien van veenschuoen ging ik op ziekenbezoek. Eens betrad ik een woning, waar de dokter zijn paard niet in wilde stallen. Een vloer was er niet in. En in een akelige bedstede lag een kranke, die als hij

verbed moest worden in de modder kon trappen. In overleg met den kerkeraad is een comissie tweemaal om verbetering bij den toenmaligen burgemeester geweest. Eerst wilde hij van verbeteren niets weten. Toen hem het vuur aan de schenen werd geleid om genoemde feiten in de dagbladen te zullen vermelden, gaf hij toe en werd op kosten van de burgerlijke gemeente een nieuwe vloer gelegd. En niettegenstaande dit alles liet het kerkbezoek niet te wenschen over. Weer of geen weer men kwam. Mag ik den hoop uitspreken dat dit nog zoo is niet alleen als vrucht van de kerk, maar ook in de school. Zegene de Heere, den arbeid van uw herder en leeraar tot roem van zijn genade. En ontbreke den kerkeraad de kracht niet hem ter zijde te staan. Gaarne had ik nog meer geschreven, liever zelf gezegd. Ook dat het zondagschoolonderwijs werd bevorderd door 'tsichten van een 4tal zondagscholen. Vele boden hierbij de behulpzame kant. Ook de toenmalige onderwijzers lieten zich niet ontbetuigd. Zoo was er een rijk arbeidsveld. Mogen de vruchten daarvan eens gezien in de dag der dagen — al gaan de jaren telkens weg, die den wasdom moet geven blijft tot in eeuwigheid naar zijn Woord: zie, ik ben met ulieden alle dagen tot de verdediging der wereld.

Z. HOEK.

Brief van Ds. S. de Vries.

Geliefde Broeders en Zusters in onzen Heere Jezus Christus.

Eenige tijd geleden ontving ik van uw kerkeraad de vriendelijke uitnodiging om met mijn vrouw tegenwoordig te zijn in de vergadering, die D.V. op 7 Mei zou worden gehouden in verband met het feit, dat vóór 50 jaar de Gereformeerde Kerk te Nieuw-Dordrecht werd geïnstitueerd.

De eerste reactie op dat schrijven was een hartelijke vreugde en het vaste voornemen bij leven en welzijn aan die uitnodiging gevolg te geven. Zeer gaarne had ik nog eens een kijkje willen nemen in die, voor 50 jaar door mij verlaten gemeente, al werd daarbij meteen gedacht, dat die lange periode van afwezigheid niet bevordelijk kon wezen aan de levendige herinnering van 1912 — 1916. In een kwart eeuw verandert er in een gemeente zoo verbaasd veel. En zoo zal er nu ook wel een geslacht leven van menschen, voor wie mijn naam, niet veel meer dan een klank is: „O ja er is vroeger ook eens een dominee de Vries geweest!”

En zoo gaat het omgekeerd ook. Ik heb 't boekje, waarin ik de gezinnen der gemeente noteerde, nog wel eens in handen. En dan lees ik onderscheidene namen, die mij direct doen denken aan verschillende broeders en zusters, van wie ik mag geloovent, dat zij uit de strijdende kerk zijn heengegaan naar de triomferende kerk. Ik kan dan nog wel eens denken aan dien man go die vrouw, maar als ik dan de namen der kinderen lees, begrijp ik, dat ik thans, ten uweent zijnde, een meerendeels vreemde wereld om mij heen zou zien.

Toch had ik de moeilijke reis van hier naar Dordt Schebrugg er voor over gehad om u nog eens te mogen ontmoeten. Maar het is mij niet mogelijk a.s. Woensdag van huis te zijn wegens classische werkzaamheden.

Het spijt mij, ook voor mijn vrouw, die zeker met niet minder belangstelling de veranderingen van de laatste 25 jaren had willen zien en vele oude bekenden had willen ontmoeten. Namen noem ik hier niet, om niemand voorbij te gaan of achteruit te zetten. Alleen voor twee menschen buiten uw kring, moge ik een

uitzondering maken, omdat de herinnering aan veel lieds, van hen ondervonden, weer boven komt, al Ds. en mev. Duursema, die vermoedelijk Woensdagavond bij u zijn en aan wie ik u dan verzoek mijn hartelijke groeten over te brengen.

In den geest ben ik Woensdagavond bij u. Was ik persoonlijk aanwezig, dan werd van mij een kort woord verwacht in verband met het feit van den dag. Ik geef het nu schriftelijk. En begin dan met u op te wekken den Heere te danken voor Zijn ontferming en trouw aan u en uw kinderen betoond in de jaren, die achter u liggen. Ik ben met de geschiedenis der institueering in 1891 niet op de hoogte. En in 1912 en 1916 is m. i. niets gebeurd dat bijzonder afwijkt van den gang van zaken in andere kerken. Er werden blijde en droeve dingen doorleefd. — Gij komt Woensdagavond bijeen om den Heere te danken. Maar het gedenken aan wat in de laatste halve eeuw is gebeurd, moet stellig de dankzegging overgaan in een ernstig gebed. Want er is nu een geslacht gekomen, dat van den strijd der 90er jaren niet afweet, en dat zoo licht zou kunnen vergeten waarom het toen ging. Met name tot de jongeren zij de bede gericht, om, wat nieuwe denkbeelden ook onder hen gisten, en wat nieuwe vormen zij ook zoeken, nooit ontrouw te worden aan het beginsel, waarvoor onze ouderen zooveel ten offer hebben willen brengen; het Koningschap van Christus over Zijn Kerk; het onwankelbaar vasthouden aan Zijn Woord en het handhaven van de belijdenis, die door het bloed onzer martelaren bezegeld is.

De Heere der gemeente geve u allen door Zijn Heiligen Geest te wandelen in het spoor van voortgaande Reformatie; in bekeering van al wat niet het heilig recht van Christus zich niet verstaat: in Zijn kerk, in uw huisgezin, in uw persoonlijk leven. Laat er in uw midden beslisse en volhardende gehoorzaamheid aan Zijn Woord worden gevonden. En aan de dankzegging voor de genoten zegeningen pare zich de ootmoedige meekening dat de Heere zelf door Zijn Geest u allen het „doch gij zijt van Christus” zóó in het hart en in uw aller leven schrijve, dat het alles Zijn recht en Zijn eere verkondigt.

Dat de Heere Zijn zegen vermenigvuldige over u en uw kinderen, tot in lengte van dagen, is de wensch en bede van uw vroegeren herder en leeraar, die in uw welzijn zich verheugt, en, ook namens mijn vrouw, u bij dezen hartelijk groet.

Uw broeder in Christus,
S. DE VRIES.

Na het zingen van Ps. 118: 7, kreeg ds. Bakker het woord, voor het uitspreken van de herdenkingsrede.

Herdenkingsrede van ds. Bakker.

Ps. 111, die u zoo pas is voorgelezen, is een lofzang op Gods weldaden. In deze en twee volgende psalmen wordt Gods volk opgewekt tot Gods veelvuldige lof. In Ps. 111 worden Gods weldaden van weleer bezongen, in Ps. 112 die van het heden en in Ps. 113 die van de toekomst. Daarom beginnen ze met Hallelujah — Looft Jehovah, terwijl Ps. 113 besluit meteen Hallelujah.

Hoogstwaarschijnlijk dateeren deze psalmen uit de tijd van de Babylonische ballingschap en zijn de zangers tot het vervaardigen dezer liederen door de profeten

Haggai, Zacharia en Meleachi opgewekt, om ze het vaak neerslachtige volk tot eer des Heeren en tot eigen vertroosting en bemoediging te doen zingen in hun samenkomsten. Hooren we nu wat de Oud-Testamentische gemeente moest zingen tot Lof van den God des Verbonds. „Looft den Heere, ik zal dat doen met mijn gansche hart, in het intiem samenzijn, niet van de wereld, van de vijanden, maar van de oprechten, de vromen, dus in de kerkelijke samenkomsten. In zulke samenkomsten wekte immers de voorganger de samenkomsten op om met Hem van harte den Heere te leven, en waarvoor?”

Allereerst om 's Heeren daden in het algemeen, die zeer groot zijn. Gods volk heeft lust te doorzoeken, al worden al Gods leidingen vaak niet begrepen. Door het geloof wordt in die werken Gods majesteit en heerlijkheid aanschouwd.

Daar is in 's Heeren werk een vaste lijn. Hij gedenkt Zijn Verbond tot in eeuwigheid.

Dat blijkt uit Israëls verlossing uit Egypte, de leiding door de woestijn en de in bezetting van het land Kanaän. Die oude tijd was een tijd van wonderen, van bewijzen van 's Heeren genade en barmhartigheid over Zijn volk. En nog is Hij dezelfde, want Hij gedenkt in der eeuwigheid aan Zijn Verbond.

Hoe blijkt uit alles Gods waarheid, Gods trouw en hoe Hij die werken voor Israël met recht en gerechtigheid had uitgevoerd. Al Zijn bevelen aan de opvolging, waaraan Hij zijn beloften had verbonden, zijn getrouw, want ze worden gesteund door Gods waarheid en recht.

Gods Woord staat vast in eeuwigheid en zal geen duimbreed wijken. Naar de trouw van Gods Verbond, is Gods volk verlost.

Omdat de Heere zoo heerlijk is, in Zijn werken voor de Zijnen en Zijn bevelen getrouw, is de trouwe opvolging van Zijn geboden zoo betamelijk. Het komt daarom aan op de vrees des Heeren, op de ware Godzaligheid als vrucht van de werking des Heiligen Geestes. Wordt die, gelijk bij de wereld, gemist, dan blijkt de dwaasheid, omdat ze in eigen waan en eigen roem eindigt en 's Heeren straf en ongunst ervaart. Die God vreesen, niet met slaafsche vrees, maar uit liefde toonen, dat ze wijs zijn gemaakt, wie de Godzaligheid beoefenen, bezitten het beginsel der wijsheid, Jezus Christus. Wie levend gemaakt zijn door den Heiligen Geest, hebben een verlicht geloofsvoeg en verstaan Gods werken, hebben lust in Zijn bevelen en eindigen met: „Zijn lof bestaat in eeuwigheid”.

Zoo moest Israël zingen, ook al waren de wegen donker en Gods werken onnaspeurlijk; gedachtig aan wat God in oude tijden deed, moest Israël tot versterking in het geloof den Heere loven, die de getrouwe Verbondsgod is en die ook voor de toekomst diegenen die Hem vreesen, niet zal beschamen, want Hij blijft de eeuwige toevlucht van Zijn volk en daarom bestaat Zijn lof tot in der eeuwigheid. De ware kinderen Gods hebben Jehovah leeren kennen in Zijn ware wezen, in Zijn trouw en waarheid, in de heerlijkheid van Zijn Verbond en dit dringt hen om 's Heeren roem uit te dragen en Zijn lof te verkondigen. Hallelujah.

Werd aldus het oude Israël opgeroepen om in zijn vergaderingen Gods lof te prijzen en te bezingen, op dit oogenblik zijt gij, gemeente van Klazienaveen, bijeen, om na te gaan, tot 's Heeren lof, wat de Heere hier deed voor 50 jaren. Hij deed hier voor 1891 reeds zooveel, vooreerst op natuurlijk gebied. Wat kwam er een werk, toen de aarde moest worden opengemaakt om kanalen te graven en het veen voor de dag te

brengen, om het om te zetten in brandstof. Hoe vele menschen spoedden zich naar deze streken om hier hun brood te verdienen. Wat kwam er een beweging, wat moesten er een huizen gebouwd, wat werden er een kerken gezet. Wat kwamen er een gezinnen. En onder al die menschen waren ook Godvreezende menschen van Gereformeerde Belijdenis en naar Gods bijzondere genade kwam het in 1871 tot de institueering van een Christelijke Geref. kerk te Nieuw-Amsterdam, op 29 Mei 1871. Pas in 1882 kreeg ze in ds. R. Huls haar eersten herder en leeraar. Er kwamen al meer gezinnen in Erica, Dordschebrug enz. — tot de Duitse grens toe. — naar het dorp Nieuw-Dordrecht, naar Oranjedorp, Barger-Compascuum. Zwartemeer en door Gods goedheid kreeg voor 50 jaren de kerk te Nieuw-Amsterdam een dochter, want in Mei 1891 is alhier de kerk geïnstitueerd. Dat was een heerlijk werk Gods. Was maar niet het oprichten van één of andere Christelijke vereniging. Neen, geheel iets anders. De Zone Gods, Jezus Christus, vergadert zich Zijn kerk, Zijn lichaam. Hij vergadert ze uit het gansche menselijke geslacht door Zijn geest en woord. En Hij wil dat zegenen. Die Hij uit de duisternis heeft getrokken in Geloofsbelijden en leven zullen openbaar worden en zullen dan komen onder goede leiding, tot de institueering der Kerk, met ambten en bedieningen, opdat

Hij in haar vergadering zal komen met Zijn Woord en Geest, om in haar midden een heerlijk werk te doen, de zegeningen van Zijn Verbond te brengen, uit te stellen, tot volmaking der heiligen.

We bedenken nu, dat voor een halve eeuw dit groote werk Gods hier is geschied. Volgens het Jaarboekje van 1892 telde toen de gemeente 325 zielen. En de Koning der Kerk heeft niet alleen ouderlingen en diakenen gegeven en elke Zondag Zijn Woord hier laten brengen, en de Sacramenten laten bedienen, maar in December 1894 kreeg de gemeente in ds. J. v. d. Vlies haar eersten herder en leeraar.

Verskillende predikanten hebben, dragend hun schat in aarden vaten, u het Woord bediend, het Evangelie gebracht, wat een goedheid Gods. Maar er is nog veel meer, want de gemeente is in die jaren hard gegroeid.

Toen ik hier in 1907 kwam, stond in het Jaarboekje 400 zielen — maar in de ruim 4 jaren, die ik hier arbeiden mocht, kwamen er 400 bij — wat kwamen er van elders een jonge gezinnen. In die 4 jaar heb ik meer dan 200 kinderen gedoopt. Zoo sterk was de groei, dat er in December 1921 te Zwartemeer een dochtergemeente werd geïnstitueerd, die nu 549 zielen telt.

Tot de bloei der gemeente was ook zeer bevorderlijk de stichting van een school met de bijbel, waartoe ds. Aalders zeer veel arbeid heeft gedaan, terwijl de arbeid van den eersten hoofdonderwijzer, De Bruijn, een zeer principieel man, met buitengewone gaven, niet mag worden vergeten.

De arbeid door de ambtdragers der gemeente in die 50 jaren heeft rijpe zegen afgeworpen.

Een volmaakte kerk zal het hier niet worden, maar toch moet het streven zijn, de kerk in belijdenis en in leven te doen zijn, vergadering der ware Christelijke geloovigen en hun zaad, of gelijk Ps. 111 zegt, een raad en vergadering van oprechten, die lust hebben in Gods werken, die in oprechtheid God vreezen en daarom het beginsel der wijsheid bezitten.

Hoevelen zullen op deze dag gedenken Gods goedertierenheid en opzoekende liefde of zelf hebben ervaren of daarvan door ouders of kinderen hebben hooren getuigen, zoodat het ons betamelijk is, in dit oogenblik Ps. 103 na te zeggen.

Wil ik u dus allen — inzonderheid de gemeente — opwekken tot dankbaarheid en dat wel met heilige schaamte vanwege het menigvuldig veel te weinig waarden van de geestelijke zegeningen en het gebrekkige van de ambtelijke arbeid, ik wil niet eindigen voor u bij het ingaan van de 2de halve eeuw van uw institutionair bestaan op te wekken tot het bewaren, van wat God u gaf.

Let er op, dat de Heere Jezus, de Koning, de Heer der Kerk, haar ook komt inspecteren.

Het is niet onmogelijk, dat er een bange tijd komt voor de Kerk. We zijn in vele opzichten in de Geref. Kerken in Nederland in weelde groot gebracht.

Maar het kan anders worden. De Heere kan het nodig achten ons ambtsdragers en gewone kerkleden als geloovigen te beproeven. God geve u dan de genade om standvastig te zijn, Gode meer gehoorzaam te zijn dan de menschen. God de Heere bekrachtige de gemeente van Klazienaveen om te zijn en te blijven plaa en vastigheid der waarheid, een Geref. Kerk, die op het fundament der apostelen en profeten staat, waarvan Jezus Christus is de uiterste hoeksteen.

De Heere sterke uw bedienaar des Woords tot al zijn ambtelijke arbeid en geve hem die met blijdschap te verrichten.

De Heere bekwame de ouderlingen tot de regeering der Kerk en verblijde de diakenen door de blijmoedig gegeven offers der gemeente.

Hij zegae hier de heele gemeente, stelle ook de School met de Bijbel — en allen die er aan arbeiden en onderwijs ontvangen — ten rijken zegen en geve ons allen de genade, dat we een open oog mogen hebben voor Gods werken, zoo besloot ds. Bakker.

Wij geven hieronder de andere sprekers, die bij de herdenking van het 50-jarig bestaan der Geref. kerk te Klazienaveen het woord voerden.

Als kerk heeft de Geref. kerk van Klazienaveen de jeugd jaren doorgroeid, zoo zeide ds. Bos, die vervolgens het woord verkreeg. Met dat voorrecht feliciteeren wij u. Spreker heeft de uitnoodiging te komen gaarne aanvaard. Het spijt hem, dat zijn vrouw door ongesteldheid daartoe niet in staat was. Alles komt weer levendig voor de geest. Veertig jaar geleden mocht spreker hier als dienaar des Woords het Evangelie verkondigen. Wat is er veel gegroeid en dat ondanks zonde en schuld. Er is wel reden en rijke stof om God te danken voor de zegeningen en weldaden, die geschoonen werden. Ook mogen we niet vergeten onze zonden en tekortkomingen. Toch is niets verminderd, maar veel vermeerderd.

Er waren dagen van blijdschap en droefheid, dagen van vreugde en rouw, maar ondanks alle duisternis mocht steeds worden gezegd: „Eben Haëzer, tot hiertoe heeft ons de Heere geholpen“.

Ds. Post herinnerde er aan, dat hij aan het tweede beroep uit Klazienaveen gehoor gegeven heeft en toen gegaan is. Zijn ambtsperiode van 1917—1921 is een tijd geweest van veel zegen. Tijdens de wereldoorlog kwamen, steeds nieuwe attestaties binnen. De gemeente breidde alsmaar uit. Kanalen en wijken lagen vol schepen, die moesten wachten op brandstof voor andere deelen van het land. Wat gaf dat een massa werk.

Tijdens zijn verblijf hier maakte spreker mee een veenbrand, een werkstaking en de griepperiode. Op één dag moesten er toen 12 personen worden begraven uit de gemeente.

Er kwam een opleving onder de jongeren, en nu zou spreker ook willen opwekken tot voortdurende Reformatie. Gemeente, bewaart het pand u foebetrouwd, besloot spreker.

Ds. Hoeksema van Zwartemeer sprak allereerst namens de classis Coevorden. Hij sprak de wensch uit, dat de Geref. kerk van Klazienaveen nog vele jaren haar plaats in het classicaal verband zou mogen blijven innemen.

Vervolgens voerde ds. Hoeksema nog het woord als predikant van de dochterkerk en vergeleek dit herdenken met een familiefeest.

Ds. Duinsema sprak namens de kerk van Nieuw-Amsterdam. Spreker heeft reeds 30 jaar met de kerk van Klazienaveen meegeleefd. Al wat gedaan is, is werk van Gods trouw geweest. God is getrouw geweest door het geven van de predikanten, die met hun gaven en talenten woerden. God is getrouw geweest, ook in de jaren 1922 en 1923, toen de tijden erg donker en benauwd waren, maar God was en zal ook nu nog getrouw willen zijn, als men in Zijn wegen wandelt.

Ouderling Buwalda bracht de bartelike groeten over namens de Geref. kerk van Emmen en sprak de wensch uit, dat nog vele jaren en de kerken van Emmen en Klazienaveen zich in elkanders bloei zullen mogen verheugen.

Namens de gemeente werd aan de kerkeraad, bij monde van broeder Jac. Luchies, medegeleefd, dat pogingen in het werk gesteld zullen worden tot het verkrijgen van een betere verwarming van het kerkgebouw, in de vorm van een centrale verwarming. Spreker wakte de gemeenteleden op, deze pogingen te ondersteunen, opdat zoo spoedig mogelijk deze zaak in orde kan komen.

Nadat ds. Verhoog nog een kort slotwoord had uitgesproken, werd de goed bezochte bijeenkomst gesloten.

Van de gelegenheid de oud-predikanten veld te ontmoeten in de consistorie, werd door zeer veel gebruik gemaakt.

• • •

De Herdenkingsavond mag, Gode zij dank, als geslaagd genoemd worden. Jammer, dat alles niet kon worden afgewerkt. Een paar broeders zouden nog het een en ander hebben meegedeeld. Een daarvan, br. A. de Jonge, oud-ouderling, zond ons een schrijven waarin hij de gemeente opwekt den Heere te danken voor de vele zegeningen, ontvangen in de afgelopen 50 jaren. Br. de Jonge eindigt met het volgende gedicht:

Zóózeer heb ik in U te roemen,
Zoo eindloos goed waart Gij,
Dat velen mij een wonder noemen
Om 't geen Gij deedt aan mij.

En daarom zullen alle dagen
Mijn hart, mijn dankbre blik,
Mijn lippen van uw lof gewagen
Tot aan mijn jongste snik.